

KÜTÜPHANELER ARASI İŞBİRLİĞİ KONUSUNDA NOTLAR

Prof. Anne Ethelyn MARKLEY

XVI inci asırdan beri çoğalmakta olan kütüphaneler arası işbirliği konusundaki literatür, şimdi o derece bir genişliğe erişmiştir ki, zaman ve imkânlar hudutsuz olsa bile, bunun bir kimse tarafından ele alınması imkânsız bir hale gelmiştir. Böyle dev bir işi başarmağa gayret etmeyeceğimi derhal söyleyerek içinizi ferahlatmak isterim. İyi bir şans eseri olarak, bugünkü maksadıma yardım edecek, modern kütüphanecilikte işbirliği hareketinin durumunu açıklayan iki yeni hülâsa mevcuttur. Bunların her ikisi de geçmişteki gayretleri faydalı şekilde kıymetlendirmekte, bugünkü davranışlara işaret etmekte ve faydalı, devamlı sonuçlar vâad eden, gelecekte üzerinde durulacak alanları belirtmektedir. Bunlardan biri, editörü *Mr. Palph Esterquest* olan *Library Trends*'in «işbirliği yolu ile kütüphane kaynaklarının geliştirilmesi» adını taşıyan Ocak 1958 sayıdır. Diğer ise, *Mr. Esterquest*'in *Library Quarterly*'nin Ocak 1961 tarihli nüshasındaki «Kütüphane hizmetlerinde İşbirliği» adını taşıyan daha yakın zamanlardaki bir makelesidir.

Bu konuda bunların ve diğer makalelerin okunması, bir kimseyi ister istemez kütüphaneler arası işbirliği hakkında bir kaç canlı hakikatle karşı karşıya bırakır ki aramızdan bir çokları tarafından gelecekteki geniş problemleri çözmek için bir vasıta olarak ümitle bakılmalarına rağmen sık sık ihmale uğrar.

Türkiye için imkânları düşünürken kütüphaneler arası işbirliği konusunda son zamanlardaki literatürün, bize yardımcı olmak üzere, belirttiği bir kaç önemli noktayı saymak faydalı olabilir. Birincisi, bu işbirliği nedir? İkincisi, kütüphaneler arası işbirliği tarihçesinde, eğer varsa, gelişme şekli ne olmuştur? Başarılı işbirliğini meydana getiren unsurlar nelerdir? Hangi kütüphane faaliyetleri işbirliği yolu ile daha iyi başarılabılır? Bütün bunlar arasında neler Türkiyede en faydalı şekilde kullanılabılır.

Mr. Esterquest, kütüphaneler arası işbirliğini, birbirinden müstakil iki veya daha fazla müessesenin birlikte çalışma yolu ile kütüphane kay-

(*) 19 Nisan 1961 tarihinde Türk Kütüphaneciler Derneği adına verilen konferansın metnidir.

naklarının veya hizmetlerinin çoğaltılması veya ıslah edilmesi için kütüphanelerdeki şuurlu gayretin gösterisidir şeklinde tarif eder. Bunun başlıca gayesi, kitaplara erişmeği teşvik etmektir. Bu faydalı tarife ilâveten, Mr. Esterquest, son 30 yıl süresince -ki bu sürede en casurane teşebbüslere girişilmiş ve en büyük ilerlemeler kaydedilmiştir- kütüphaneler arası işbirliğindeki belli başlı temayüllerin anahtarını da kısaca vermektedir.

1930 dan sonraki on sene İngiltere, Almanya ve Amerikada bölgesel toplu katalogların ve bibliyografik merkezlerin en fazla geliştiği devir olmuştur. 1940-1950 senelerinde ise, üzerinde en fazla durulan başlıca nokta, Farmington Plânı ve British subject specialization scheme (İngilizlerin konuda ihtisaslaşma plânı) gibi birarada satın alma programlarının geliştirilmesi idi. 1950 den sonraki seneler ise bilhassa ileri tekniği gerektiren kolektif saklama ve koruma vasıtalarının geliştiği devre olarak vasıflandırılır. Mr. Esterquest bundan sonra bu kütüphaneler arası işbirliği çeşitlerinin değerleri üzerinde durmaktadır. Kendisinin bu konudaki telkinlerini daha sonra gözden geçireceğiz.

Kütüphaneler arası işbirliği konusunda yazılanların çoğunun tavsifi ve ümit verici mahiyette olması bir sürpiz teşkil etmez. Kütüphaneler diğer bütün insanlar gibi içgüdü ile işbirliği yaparlar, çünkü işbirliği yapmaları elzemdir. Yaptıkları şeyleri ve nasıl yaptıklarını ve birlikte çalışmaktan ne gibi neticeler ümit ettiklerini birbirlerine söylemeleri birarada çalışma işleminin sadece tabii bir parçasıdır. Fakat burada, diğer alanlarda da olduğu gibi, bir cephe ihmal edilmiş gibidir. Bu, projenin nasıl başarıldığının anlatılması yani Amerikalıların hindsight dedikleri «geç intikal» keyfiyettir. Ümit edilen şeyler ifa edilmiş midir? Seneler boyunca herkes kendine düşeni yapmağa devam etmiş midir? Neticeler yapılan masrafı haklı gösterecek mahiyette midir? Beşer veya onar senelik plânların tatbik edildikleri zamana ait kıymetlerini bulmak kolay değildir. Halbuki, yeni bir işbirliği teşebbüsüne atılacak, hatta işbirliğinden bahs etmeğe başlayacak bir grup insan için işbirliği plânlarının muhtelif çeşitlerinin ne şekilde başarıldığını bilmek çok önemlidir. Bir çoklarımızın zihninde «işbirliği» kelimesi, fazileti kendi içinde olan bir nur dairesi olarak belirir. Fakat faziletin muhtelif dereceleri olabileceği de düşünülebilir ve bu takdirde bu fazilet derecelerinin neler olduğunu bilmemiz gerekir.

Bazen işbirliğinin en ifrat taraftarları dahi bazı projeler için çok gayret sarfedildiğini ve buna mukabil az başarı elde edildiğini itiraf etmek zorunda kalırlar. Detroit'deki Wayne Devlet Üniversite Kütüpha-

nesinde Mr. Grazier, Birleşik Amerikada işbirliği projeleri üzerinde bir çok mütalar toplamış ve bunlar üzerindeki raporu Library Trends'in yukarıda zikredilmiş olan nüshasında yayınlanmıştır. Yazısının en enteresan kısımlarından biri, başarılı bir işbirliği projesinin tecrübe ile sabit temel unsurlarını hülâsa eden kısmıdır.

İlk olarak kütüphanecilikte işbirliğinin çeşitli vegehelerine bir göz atmanın faydalı olacağı kanaatindeyim.

Mr. Herbert Keller'in 1941 de Library of Congress tarafından neşredilmiş olan *Memorandum of Library Cooperation* adlı eserinde, kütüphanecilikte işbirliği prensipleri üç ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar sırasıyla :

1 — *Aksesyonların Koleksiyon sağlama Satın alma işlerinin kontrolü* : Buna göre ihtiyaç hissedilebilecek olan her kitabın en az bir kopyesinin memleketin herhangi bir yerinde mevcudiyetini talep eden, minimum Milli standartın varlığı.

2 — *Yer kontrolü* : Bunun için de mükemmel, tam mahiyette olan mahalli ve bölgesel toplu kataloglara ihtiyaç vardır.

3 — *Kütüphane materyallerinin araştırmada kullanılmak üzere çoğaltılması* : İstenilen kitapların, iare, kopye ve mübadele edilmesi ve gönderilmesi için kütüphane teknik imkânlarının geliştirilmesi ve ilerletilmesi icap etmektedir.

Mr. Esterquest, 20 yıl sonra Mr. Keller'in fikirlerine ilave olarak 4. bir hususu belirtiyor.

4 — *Kütüphane materyallerinin fizikî yerleştirilmesinin yeterli şekilde geliştirilmesi.*

Mr. Esterquest, bundan sonra modern işbirliğini çeşitli şekillerde ve kooperatif faaliyetler silsilesi halinde anlatmak üzere 12 misal veriyor. Fakat ben bunlardan sadece genel olarak ilgi çekenleri zikredeceğim. Bunlar :

1 — *Meslekî danışma ve görüşmeler.* Belki bu en eski işbirliği tiplerindedir. Her türlü sahada işbirliği faal zihniyetinin, kooperatif kuvvetin başlaması, ve insanları bir bütün bir kuvvet olarak problemlerin paylaşılması ve hal çarelerinin bulunması hususunda bir araya gelmeleri şeklinde kendini göstermiştir. Bu meyanda kütüphaneciler konferanslarının kayıtsız şartsız muvaffakiyet temin edeceğini kimse iddia edemezse de bunların en tesirli ve aynı zamanda esaslı işbirliği çeşidi olduğunu söyleyebiliriz.

2 — *Kütüphaneler arası iare servisi.* Kütüphaneler arası iare az

kullanılan kitapların uzak mesafelerde bulunan kütüphanelere gönderilmesi ile başlamıştır. Bu faaliyet, istenilen maddeler için, kitabı veya süreli yayını göndermek yerine bunların fotokopisini göndermeği tercih eden büyük kütüphaneler için pahalı ve zor bir iştir.

Kütüphaneler arası iare servisi, kütüphaneler arası işbirliği faaliyetlerinden en çok kullanılan bir metodu teşkil etmektedir. Belki, yapılan çalışma ve pratikler neticesinde, talep edilen maddelerin yerine fotokopilerin gönderilmesi, kütüphaneler arası iarede esas unsur olarak yer alacaktır.

3 — *Toplu kataloglar ve toplu listeler.* Millî ve bölgesel toplu liste ve katalogların seçilip toplanması için büyük bir zaman ve çaba sarfedilmiştir. Almanya bölgesel toplu kataloglar için büyük bir örnek olma hüviyetini hâlen muhafaza etmektedir. Fakat A.B.D. ve İngiltere bunun idame ettirilmesinin çok pahalı olduğunu kabul etmişlerdir. Bu gün için, teletype ve benzeri vasıtalarla kolaylıkla yerleri tespit edilen mükemmel bir toplu katalogun meydana getirilmesine doğru bir gidiş vardır.

4 — *Kaynakların tetkiki.* Konuya uygun olan koleksiyonların yerlerinin tesbitinde nisbeten ucuz olan bir methodur. Unut edilen daha az faydalı olup, ileriki kooperatif çalışma ve gayretlerin bu tip bir çalışmayı da kapsıyacağı şüphelidir.

5 — *Müşterek depolama.* Bu metod az kullanılan metaryellerin muhafazası ve müsait bir merkezî yerde depo edilmesidir. A.B.D. de Hampshire ve Midwest Inter Library Center faaliyetleriyle muvaffak olmuştur. Bütün kütüphanelere ait materyeller müşterek depolarda birarada raflara dizilmekte ve umumi talepler için faydalı kılınmaktadır. Üye kütüphaneler, kendi depo merkezleri vasıtasıyla kooperatif satın almaları ve müşterek mülkiyete gitmişlerdir.

6 — *Müşterek (Kooperatif) satınalmalar.* İlk müşterek satın alma planları altında, her üye kütüphanenin umumiyetle bir konuya dayanarak seçilen, herhangi bir sahada ihtisaslaşmak üzere tamamen veyahut ta mühim bir kısım metaryeli tedarik etmek için çalıştıkları görülmüştür. Bu ideal tam manasiyle gerçekleşmemiştir. Fakat bu sahadaki teşebbüs ve tecrübeler bilhassa A.B.D. ve İngiltere'de devam etmektedir.

7 — *Müşterek (Kooperatif) kataloglama.* Library of Congress'in kooperatif kataloglama projesi, bütün işbirliği faaliyetleri arasında en çok muvaffak olmuş olamdır. Fakat mahalli ve bölgesel kooperatif kataloglama projeleri umumiyetle muvaffak olamamıştır. L.C. müşterek kataloglama projesinin muvaffakiyetine sebep, ihtimal, çok küçük kü-

tüphaneler hariç her türlü kütüphaneye uygulanabilmesidir. Bunun yanısıra, ilk önceleri işbirliği zihniyeti ve tahakkuk ettirme gayesiyle başlanmış fakat neticede çalışmaları işbirliği esaslarına dayanmayan bir çok merkezi kataloglama projeleri de vardır.

8 — *Bina Plânlanması*. A.B.D. de kütüphane mimarisinde işbirliği iyi ürünler vermiş ve faydalı olmuştur. 1944 de kurulmuş olan Cooperative Committee on building planning (bina plânlanmaları işbirliği komitesi) nin neşriyatı ve toplantılarıyla, kütüphane binalarını plânlama hususunda işbirliği tamamlanmış sayılır.

Yukarıda vermiş olduğum örnekler kütüphanecilikte çeşitli sahalarda yapılan işbirliklerine ait bazı özel projeleri teşkil ediyordu. Bunların Türkiye kütüphanelerine tatbiki imkânlarına geçmeden önce, gayet kısa ve genel olarak bugün Amerika da benim üniversitemde kütüphaneciler tarafından yapılan kütüphaneler arası işbirliğinden kısa olarak bahsetmeği arzu ediyorum.

California Üniversitesinden Mr. Donald Coney işbirliği faaliyetlerini üç ana başlık altında topluyor. Bu faaliyetlerden bir kısmı Mr. Keller tarafından ileri sürülen işbirliği fikirlerine benzemektedir:

1 — *Tedarik etme*, ki anladığımız mana şunlardır. A) Az veya nadir kullanılan materyalin müştereken satın alınması. Bu materyaller merkezi bir yerde muhafaza edilir veya edilmiyebilir, fakat belki işbirliğine iştirak etmiş olan grubun üyeleri tarafından kullanılabilir. B) Farmington plânında olduğu gibi, guruba dahil olan üyelerle materyallerin belirli sahalardan satın alınması hususunda anlaşmaya varılmıştır. C) Satın almalar kararlaştırılan konularda ihtisaslaşmaya dayanmaktadır. D) Neşriyat mübadelesi kütüphanenin hizmet ettiği üniversiteler, dernekler, ve diğer müesseselerle yapılır.

2 — *Haberdar etme*. Birbirleriyle haberleşmeden yapılan müşterek satın almaların faydası çok azdır. Bu başlık altında bütün toplu katalog çeşitlerini, toplu listeleri, bibliyografik merkezlerin kataloglarını, özel koleksiyonların bütün kütüphanelerin veya bir konudaü koleksiyonların kataloglarını, malumat talep eden mektupları, yani diğer kütüphaneleri, neye ihtiyaç duyulduğu, nelerin mevcut olduğunu, ve bunların nerelerde olduğu hususunda haberdar etmek gibi faaliyetleri toplayabiliriz.

3 — *Yardım etmek*. Yardım etmekden anlaşılın mânâ şudur. Kütüphaneler arası iarede olduğu gibi, okuyucuya istediği kitabı temin etmek okuyucu ile kitabı bir araya getirmek veya o kitabın mikrofilm, mikroprinti, mikrokartı gibi fotokopilerini göndermek, veyahut okuyucu-

cuyu kitaba ulaştırmak yani seyahat kredileri veyahut diğer bir takım tahsisat ile araştırıcılar için kendi bulunduğu mahalden uzak kütüphanelerin kolleksiyonunu kullanmayı mümkün kılmaktır. Fakat diğer kütüphanelerin koleksiyonlarını kullanmak üzere bir takım tahsisatların verilmesi metodu pek çok kullanılmaktadır. Buna rağmen bu fikrin münaķařa ve müdafaası kütüphanecilik literatürü vasıtasıyla sık sık yapılmaktadır.

Mr. Coney, nakliyat, posta hizmetleri, muhaberat, kopya ve fotoğraf, kağıt imali ve diğer endistrüyel gelişmelere gerekli önemi vererek aralarında işbirliği kurmuş bir kaç müessesenin eriştiği fevkalâde seviyeye işaret etmektedir. Bu müesseselerin başarıları şüphesiz teknoloji-den en ileri faydalanma gayelerine matuftur.

Bu zikredilen hususlar şüphesiz hiçbir suretle kütüphane işbirliği sahalarının tam bir hülâsası olmamakla beraber bizim için müşterek faaliyetlerin değişik bir şekilde tasnif edilmesi olarak ele alınması şu anda kâfidir. Meselâ ben de bu kategorilerin yeni bir şekilde tanzim edilmesini teklif edebilirim. Şöyle ki, işbirliği projelerinin fonksiyon veya problem sahalarına göre tasnif edilmesi yerine, onların vaziyet veya kütüphane gelişmeleri ile olan ilgileri bakımından yer aldıkları mevkiileri itibariyle tasnif edilmesi tercih edilebilir. Diğer bir tabirle, muayyen müşterek projelerin, başarılı neticelere ulaşabilmesini mümkün kılan bir atmosfer içinde düşünmeyi tercih ederim.

Gerek genel ve gerekse özel terimlerle, daha evvelce tarif edilen işbirliği projelerinin birçoğu okuma yazma seviyesinin yüksek olduğu, kütüphanecilik sisteminin çok iyi kurulduğu sağlam kanunlarla ve çok geniş değilse bile tatminkâr bir bütçeye dayandığı, kütüphaneciler arasında anlaşma ve haberleşmenin sık ve kolaylıkla yapıldığı, meslek derneklerinin iyi organize edildiği, kütüphanecilik eğitiminin Üniversite eğitimi isteyen diğer mesleklerle aynı mükemmel seviyede olduğu, kütüphanelerin teknik gelişmelerden kolaylıkla faydalanabildiği, kitap basımı ve yayımı endüstrisinin gelişmiş olduğu, yabancı neşriyatın satın alınması için dövizin kolaylıkla temin edildiği memleketlerde gerçekleşmiştir.

Zannediyorum ki, hiç bir kimse bütün bu ve sayabileceğimiz diğer şartların kütüphaneler arası işbirliği için müsait bir zemin hazırlayabileceğini inkâr edemez.

Bundan sonra şu sualler akla gelebilir : (İşbirliğini mümkün kılacak yegâne zemin bu mudur? Çevre nazarı itibare alınmaksızın, daha avantajlı işbirliği faaliyetlerinin bazıları da aynı iyi neticeyi veremez

mi? Değişik ve belki de daha az elverişli şartlar altında olan kütüphanelere uygun olabilecek yeni ve tecrübe edilmemiş kütüphaneler arası işbirliği vasıtaları var mıdır?)

Birinci sualin cevabı zannederim ki işbirliğinin tarihçesi ve mahiyetinde mevcuttur. Başka bir deyişle, işbirliği projelerinin gelişeceği çevreyi, işbirliği kendisi yaratmıştır. Meselâ kütüphane dernekleri bir işbirliği gayreti neticesinde doğmuştur. Ve aynı zamanda yeni işbirliği faaliyetlerini de yaratmaktadır. Kütüphane tarihçesi millî kütüphane derneklerinin mevcut oldukları her memleketteki kütüphane hareketlerini şekillendirdiğini ve idare ettiğini bize gösterir. Aynı zamanda muvaffakiyetleri müsait çevreden ziyade azim ve dikkatin bir noktada toplanmasına bağlıdır.

Türkiyedeki kütüphaneciler ve kütüphaneleri sevenler için kuvvetli ve birleşmiş bir organizasyon kurulması ayrı ayrı toplu faaliyetlerden önce gelmelidir. Millet çapında bir toplantının hâlen müzakere edilmekte olmasını ve böylece her şeyden evvel gelen bir ideali başarmağa çalışıldığını bilmek memnuniyet vericidir.

İkinci suale gelince yani kütüphane gelişmesindeki seviyeyi nazarı itibare almaksızın işbirliği faaliyetlerinden hangileri başarıyla deruhte edilebilir? Şüphesiz en az iki şekil mevcuttur: kütüphaneler arası iare servisi ve müşterek plânlama.

Kütüphaneler arası iare servisinin toplu liste ve toplu kataloglara dayandığı umumiyetle kabul ettiğimiz bir gerçektir. Fakat şüphesizki bu işlem, her ne kadar büyük faydaları olduğu inkâr edilemezse de mükemmel milli bibliyografya veya toplu katalogların gelişmesini beklemeden mâlûmat talep eden mektuplarla başlamıştır.

Türkiye halen milli bibliyografya ve devlet nüshası olan deposit kütüphane sistemi vasıtasile tatbik edilebilir bir kütüphanelerarası servisin temelini atmıştır. Eğer kütüphanelerarası iare fikri teorik olarak kabul edilmişse, geriye kalan şey, bir takım iare şart ve kaidelerinin hazırlanmasıdır-ki bu Deposit kütüphaneler mümessilleri ve iarenin mühim bir kısmını yapması muhtemel diğer büyük kütüphanelerle işbirliği halinde çalışan Kütüphaneciler Derneği Komitesi vasıtasile yapılabilir. Belki zamanla kütüphanelerarası iare servisinde kitapların yerini fotokopileri alacaktır, fakat bu geleceğe ait bir problemdir ve bugün yapabileceğimiz şeylerin kıymetini azaltmaması gerekir. Bugün her kütüphanenin yapabileceği şey diğer bir kütüphanenin muhtevasının kayıtlarının iyi bir şekilde tanzim edilmesini ve kullanılmasını sağlamaktır. Böylece, talepleri yaparken yanlışlıkların azaltılması mümkün olur ve

ödünç veren kütüphanenin de boş yere arama ve kontrolüne mani olunmuş olur.

İşbirliği plânlaması, ilk teşkilatlanma gibi her hangi bir çevrede meydana gelebilir ve muhakkak ki herhangi büyük bir teşebbüsün ilk adımını teşkil etmelidir. Türk kütüphanecilerinin bahis konusu milli toplantıları, nihai muvaffakiyetleri işbirliği plânlamasına dayanan bir proje örneğidir. Mektuplaşmalar, komite toplantıları, küçük grup konferansları vasıtasile bütün bir sene boyunca yapılan plânlama ve işbirliği faaliyeti Amerikan Kütüphaneciler Derneğinin yıllık toplantılarına takaddüm eder. Yüksek seviyede bir işbirliği gerekmektedir fakat yine çevreden ziyade, irade ve azim başarıya ulaşmayı temin eden faktörlerdir.

Plânlama fikri tabiatile bizi bundan sonraki suale götürür yani, işbirliğinin belki şimdiye kadar denenmemiş çeşitlerinden hangileri Türkiye için geleneksel çeşitlerden daha verimli olabilir? Meselâ, kitap basımı ve yayımı, işi kolaylaştıracak şekilde organize edilmediğinden veya kütüphane bütçeleri yeter derecede elâstiki olmadıklarından dolayı müşterek satın almalar için henüz hazır değilsek bile bize aynı derecede cazip menfaatler sağlayabilecek diğer alanlar yok mudur?

Türk kütüphanecilerinin, dernekleri vasıtasile kütüphane materyallerinin evsafını ıslâh edecek yolları diğer müesseselerle işbirliği ederek gerçekleştirmeleri için aklıma gelen lüzumlu bir çok yoldan bir kaçını sıraladım. Bu işbirliği kuvvetinin fayda temin edeceği alanlardan ancak biridir.

1 — Yeni okumaya başlayan çocuklar ve yetişkinler için yeni kütüphane materyallerinin hazırlanması. Bunun için de, çocuk kitapları ve yetişkinler eğitim materyalleri yazarlarının Türk Kütüphaneciler Derneğinin toplantılarına, konferans ve tartışmalara katılmak üzere davet edilmeleri faydalı olur. Tartışmalar, yeni eserlerin meydana gelmesinde ve okuma alışkanlığı halen gelişmekte olan kimselere uygun eserlerin vasıflarının ıslâh edilmesinde kütüphanecilerin yardım edecekleri yolları meydana koyabilir. Muhakkak ki, böyle bir müzakere bu iki konuda mevcut okuma materyalleri hakkında sadece görüş ve malûmat teatisi için bir fırsat olmaktan ileri gitmese bile faydalıdır.

2 — Bu gibi toplantılara, resimlendirenler ve naşirler, resim, renk, abat, tip, kâğıt cinsi ve cild bakımından kütüphanelerde kullanmağa bilhassa uygun ve çocuklar için alâka çekici örnekleri veren çocuk kitapları ile birlikte katılabilirler. Başarıyla açılan Çocuk Kitapları Haftası Sergilerinde bu tekniğin bir kısmının gerçekleştiğini görmekteyiz. İşbirliği ile, kütüphaneciler, uzun müddet kullanılmağa elverişli cazip çocuk

kitaplarının meydana gelmesini sağlayacak tartışma zeminleri hazırlamak suretile, Çocuk Kitapları Haftası gibi diğer faaliyetlere katılmayı yaygın hale getirebilir.

3 — Bütün dünyadaki kütüphanecilere endişe veren bir nokta da kütüphane materyallerinin çabuk bozulmasıdır. Benim bildiğime göre bu problem henüz hiç bir yerde halledilmemiştir ve Amerika Birleşik Devletlerinde derhal işbirliğine girilmesini icap ettiren bir alana işaret etmektedir. Belki bu davanın halledilmesi halen elimizde olmayan teknik imkânlara dayanmaktadır. Fakat bu suale cevap verebilmek için çok geniş bir araştırma yapılması gerekmektedir. Türk kütüphanecileri diğer memleketlerdeki kütüphaneciler gibi bu acil problemi tetkik edebilecek durumdadırlar Hatta, Napolideki Kitap Patalojisi Enstitüsüne yakınlığından dolayı bir çoklarından daha da iyi durumdadırlar. Türk Kütüphaneciler Derneği, zaman zaman bu Enstitüye yollanacak bir iki kütüphanecinin seçilmesinde ve burs temininde Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yaparak ve bu kütüphanecilerin araştırmalarının neticelerini raporlar ve konferanslar şeklinde yayınlarak, bütün Türk kütüphanelerinin istifadesine sunmak suretile faydalı olabilir.

Bu konuda diğer bir imkân da, gelecekte genişletilmesinin düşünüldüğünü tahmin ettiğim Türkiyenin kâğıt imalâtı endüstricileri ile temas etmektir. Bundan maksat, kütüphanelerde kullanılmağa elverişli yeter derecede sağlam kitap kâğıdının yapılmasını temin etmektir. Böylece, şimdi yapılan kitapları unutulmaktan kurtarmak için gelecek yıllarda bir başka işbirliği projesi yapmağa lüzum kalmaz.

4 — Mikروفilm faaliyeti. Bildiğime göre, yazmaların mikروفilm projesi Millî Kütüphane ile Süleymaniye Umumî Kütüphanesinde ele alınmaktadır. Pozitif kopyelerin mübadelesi, eğer zaten halihazır plânın bir kısmını teşkil etmiyorsa, hem kütüphaneleri zenginleştirecek hem de bilginlere, araştırmacılara yeni bir hizmet olacaktır. Daha sonra, projeler belki eski gazete ve dokümanları da içine alacak şekilde genişletilebilir. Bu takdirde müşterek plânlama masrafların azalmasına ve aynı zamanda bir amme hizmetinin görülmesine sebep olur.

5 — Türkiyede şimdi işlenebilecek diğer bir işbirliği sahası da kütüphanelerle millî kitap ticareti münasebetlerindeki işbirliğidir. Benim bildiğim kadar halen kütüphanelerin çok miktarda kitap alabilecekleri ve mukabilinde fiyatlarda tenzilat elde edebilecekleri, kitapların satılması ve dağıtılması için organize edilmiş kanallar mevcut değildir. Kütüphaneciler birarada çalıştıkları takdirde kitap naşirleri üzerinde yeter derecede tesir icra ederek alâkalı herkesin menfaatine uygun olacak,

tenzilâtın yapılmasını ve daha iyi bir dağıtım sisteminin kurulmasını temin edebilirler.

Kütüphaneler arası işbirliğinin en bariz iki alanından henüz bahsetmedim. Bunlar, müşterek kataloglama ve mükemmel bir milli toplu katalogun geliştirilmesidir. Bunlar son derece karışık ve mükemmel bir milli bibliyografik kontrol ve müşterek satın alma problemlerile o derece girift konulardır ki ayrı ayrı gözden geçirilmeğe lâyıktır; hatta bu elzemdir. Ayrıca zannederim ki, benim bahis konusu ettiğim işbirliği plânlarının her hangi birinden çok daha geniş çapta teknik vasıtalara muhtaçtır. Muhakkak ki bunların işlenebilmeleri için çok muntazam ve incelenmiş bir teşkilâta ve haberleşme sistemine ihtiyaç vardır. Kütüphaneler arası işbirliği için zeminin müsait olduğu rahatça söylenebilecek İngiltere, Almanya ve Birleşik Amerika, 80 senelik hatta daha fazla bir sürelik mesleki alâkanın mevcudiyetine rağmen hâlâ bu problemlerle uğraşmaktadırlar. Son 30 seneden, bilhassa harpten beri büyük ilerleme kaydedilmiştir, fakat hâlâ tam başarıya ulaşıldığı iddia edilemez.

Türkiye, diğer memleketlerin hem iyi, hem kötü tecrübelerini tetkik etmek imkânına sahip olması bakımından, kütüphaneler arası işbirliği problemlerini halletmek ve gayelerine erişmek için çok uzun bir zamana muhtaç değildir. İlk adım atılmıştır ve Hükümetin, kütüphanelerin gelişmesi için son zamanlarda yapmakta olduğu plânlamadan cesaret alarak geleceğe ümit ve emniyetle bakabiliriz.

Çev : Günal KÖYMEN